

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA PRO POSTNÍ DOBU 2024

Přes poušť nás Bůh vede ke svobodě

Drazí bratři a sestry,

když se náš Bůh zjevuje, sděluje nám svobodu: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví“ (Ex 20,2). Takto začíná Desatero dané Mojžíšovi na hoře Sinaj. Lid dobře ví, o jakém vyvedení Bůh mluví. Zkušenost otroctví je stále vtištěná do jeho těla. Desatero přikázání dostávají na poušti jako cestu ke svobodě. Říkáme-li jim „přikázání“, zdůrazňujeme tím sílu lásky, s níž Bůh vychovává svůj lid. Je to vsutku rázná výzva, výzva ke svobodě. Nezavršuje se jedinou událostí, protože dozrává na cestě. Stejně jako Izrael na poušti stále nese v sobě Egypt – neboť často oplakává minulost a reptá proti nebi a proti Mojžíšovi – tak i dnes v sobě Boží lid nosí tíživá pouta a musí se rozhodnout je odhodit. Uvědomujeme si to, když nám chybí naděje a bloudíme životem jako pustinou, bez zaslíbené země, ke které bychom měli společně směřovat.

Postní doba je časem milosti, kdy se poušť znovu stává – jak zvěstuje prorok Ozeáš – místem první lásky (srov. Oz 2,16-17). *Bůh vychovává svůj lid, aby vyšel z otroctví a zakusil přechod ze smrti do života.* Jako ženich nás znovu přitahuje zpět k sobě a šeptá našemu srdci slova lásky.

Exodus z otroctví ke svobodě není abstraktní cesta. Aby byl i náš půst konkrétní, je třeba nejprve chtít *vidět skutečnost*. Když Hospodin v hořícím keři přitáhl Mojžíše a promluvil k němu, okamžitě se projevil jako Bůh, který vidí a především naslouchá: „Viděl jsem utrpení svého lidu, který je v Egyptě, slyšel jsem jejich nárek na bičice; ano, znám jejich bolesti. Proto jsem sestoupil, abych je vysvobodil z ruky Egyptanů a vyvedl je z oné země do země úrodné a širé, do země oplývající mlékem a medem“ (Ex 3,7-8). I dnes doléhá k nebi výkřik tolika utlačovaných bratří a sester. Ptejme se sami sebe: Doléhá i k nám? Otřásá i námi? Dojímá nás? Mnoho okolností nás vzdaluje jedny od druhých a popírá bratrství, které nás zprvu spojovalo.

Při své cestě na Lampedusu jsem globalizaci lhostejnosti vystavil dvěma otázkám, které se stávají stále aktuálnější: „Kde jsi?“ (Gen 3,9) a „Kde je tvůj bratr?“ (Gen 4,9).

Postní cesta se stane konkrétní tehdy, když je znovu uslyšíme a přiznáme si, že jsme stále ještě pod nadvládou faraona. Je to panství, které nás vyčerpává a činí necitlivými. Je to model růstu, který nás rozděluje a krade nám naši budoucnost. Země, vzduch a voda jsou jím znečištěny, ale i duše jsou jím nakaženy. Ačkoli křtem začalo naše osvobození, stále v nás zůstává nevysvětlitelný stesk po otroctví. Je to jako být na úkor svobody přitahování k jistotě věcí již viděných.

Chtěl bych upozornit na neméně důležitý detail v příběhu z Exodu: je to Bůh, kdo vidí, kdo je pohnut a kdo osvobozuje, a nikoli Izrael, kdo o to žádá. Faraon totiž zhasí i sny, krade nebe a způsobuje, že svět, v němž je pošlapávána důstojnost a jsou popírány autentické svazky, se zdá být neproměnitelný. Daří se mu totiž připoutat člověka k sobě. Ptejme se sami sebe: Toužím po novém světě? Jsem ochoten se vymanit z kompromisů s tím starým? Svědectví mnoha bratří biskupů a velkého počtu těch, kdo pracují pro mír a spravedlnost, mě stále více přesvědčuje, že to, co je třeba odsoudit, je nedostatek naděje. Je to překážka ve snění, němý výkřik, který sahá až do nebe a dojímá Boží Srdce. Podobá se onomu stesku po otroctví, který ochromuje Izrael na poušti a brání mu v postupu vpřed. Exodus může být přerušeno; jinak si nelze vysvětlit, proč lidstvo, které dospělo na práh všeobecného bratrství a na úroveň vědeckého, technického, kulturního a právního rozvoje schopného zaručit důstojnost všem, tápe v temnotách nerovností a konfliktů.

Bůh z nás není unavený. Přijměme postní dobu jako silný čas, kdy se k nám znovu obrací jeho slovo: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví“ (Ex 20,2). *Je to čas obrácení, čas svobody.* Sám Ježíš, jak si každoročně připomínáme o první neděli postní, byl Duchem veden na poušť, aby tam byl podroben zkoušce svobody. Po čtyřicet dní bude před námi a s námi. On je vtělený Syn.

Na rozdíl od faraona Bůh nechce poddané, ale syny. Poušť je prostorem, v němž může naše svoboda dozrát v osobní rozhodnutí neupadnout zpět do otroctví. V postní době nacházíme nová kritéria pro posuzování a nacházíme společenství, s nímž se můžeme vydat na cestu, po níž jsme ještě nikdy nešli.

To s sebou nese *boj*. Kniha Exodus a Ježíšova pokušení na poušti nám o tom hovoří jasně. Hlasu Boha, který říká: „Ty jsi můj milovaný Syn“ (Mk 1,11) a „Nebudeš mít jiné bohy mimo mne“ (Ex 20,3), se staví na odpor lži nepříteli. Hrozivější než faraon jsou modly; mohli bychom je považovat za jeho hlas v nás. Moci všechno, být všemi uznáváni, mít nad všemi navrch; svůdnost této lži v sobě pociťuje každý člověk. Je to stará cesta. Můžeme se tímto způsobem připoutávat k penězům, k určitým plánům, myšlenkám, cílům, ke svému postavení, k tradici a dokonce i k určitým lidem. Místo aby nás posouvaly, tak nás paralyzují.

Místo toho aby nás spojovaly, staví nás proti sobě. Existuje však nové lidstvo, lid malých a pokorných, kteří nepodlehli vábení lži. Zatímco modly činí ty, kdo jim slouží, němými, slepými, hluchými a nepohyblivými (srov. Ž 114,4), lidé chudí duchem jsou okamžitě otevření a připravení; jsou tichou silou dobra, která ozdravuje a udržuje svět.

Je čas jednat; a v postní době *jednat znamená také zastavit se*. Zastavit se v modlitbě, abychom přijali Boží slovo a zůstali stát jako Samaritán před zraněným bratrem. Láska k Bohu a k bližnímu je jedna a tatáž láska. Nemít jiné bohy znamená zastavit se v Boží přítomnosti u těla bližního. Proto modlitba, almužna a půst nejsou trojím nezávislým konáním, ale jediným hnutím otevřenosti a vyprazdňování: pryč s modlami, které nás tíží, pryč s náklonnostmi, které nás uvěznují. Pak se ochablé a osamocené srdce znovu probudí. Tedy zpomalit a zastavit se. Kontemplativní rozměr života, který nám postní doba umožní znovu objevit, zmobilizuje nové síly. V Boží přítomnosti se staneme sestrami a bratry a druhé budeme vnímat s novou intenzitou; místo lidí hrozících a nepřátelských najdeme společnice a společníky na cestě. To je Boží sen, ona zaslíbená země, k níž směřujeme, když vyjdeme z otroctví.

Synodální podoba církve, kterou v posledních letech znovu objevujeme a kultivujeme, napovídá, že postní doba by měla být také časem pro *komunitární rozhodování*, pro malá i velká rozhodnutí jít proti proudu, schopná změnit každodenní život lidí ve svém prostředí: nákupní zvyklosti, péči o stvoření, začlenění těch, kteří nejsou vidět nebo kterými se pohrdá. Vyzývám každé křesťanské společenství, aby nabídlo svým věřícím chvíle, ve kterých by mohli přehodnotit svůj životní styl; vyhradit si čas na to, aby si ověřili svou přítomnost na daném území a svůj příspěvek k jeho zvelebení. Běda kdyby křesťanské pokání bylo podobné tomu, které zarmoutilo Ježíše. I nám říká: „Když se postíte, nedělejte ztrápený obličej jako pokrytci. Ti totiž dělají svůj obličej nevzhledným, aby lidem ukazovali, že se postí“ (Mt 6,16). Spíše ať je vidět na tvářích radost, ať je cítit vůni svobody, ať se uvolní ta láska, která činí všechno nové, počínaje tím nejmenším a nejbližším. K tomu může docházet v každém křesťanském společenství.

Do té míry, do jaké bude tato postní doba časem obrácení, pocítí ztracené lidstvo impuls tvořivosti a úsvit *nové naděje*. Chtěl bych vám říci, stejně jako mladým lidem, s nimiž jsem se setkal loni v Lisabonu: „Hleďte a riskujte, hleďte a riskujte. V tomto okamžiku dějin jsou výzvy obrovské a sténání bolestné. Jsme svědky rozkouskované třetí světové války. Přijměme však riziko a uvědomme si, že nejsme v agónii, ale při porodu; ne na konci, ale na začátku velkého představení. Chce to odvalu takto uvažovat“ (*Projev k univerzitním studentům* 3. srpna 2023). Je to odvaha k obrácení, k vystoupení z otroctví. Víra a láska drží za ruku dítě, jímž je naděje. Učí ji chodit a zároveň ona je táhne kupředu.¹

Žehnám vám všem i vašemu postnímu putování.

Řím, Svatý Jan v Lateránu 3. prosince 2023, první neděle adventní.

FRANTIŠEK

¹ Srov. Ch. Péguy, *Il portico del mistero della seconda virtù*, Milano 1978, 17-19.